

Корольчук Віктор Володимирович,
провідний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник

ПРАВОВА ОЦІНКА МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ

Незважаючи на наявність у сучасному міжнародному праві великої кількості міжнародно-правових норм стосовно захисту прав людини, вони є недостатнім, що в практичному плані викликає проблеми відповідності норм внутрішнього законодавства України міжнародним нормам про злочини, які входять до юрисдикції Міжнародного кримінального суду, Статут якого був підписаний у 1998 р. в Римі й у липні 2002 р. набрав чинності, а в теоретичному плані породжує низку питань щодо правової природи зазначених злочинів.

До теми злочинів проти людства, у різний час зверталися такі провідні науковці, як: Н.Н. Полянський, А.І. Полторац, М.Ю. Рагинський, Ю.А. Решетов, П.С. Ромашкін, А.Н. Трайнін, Б.С. Утевський, Л.Н. Смирнов, В. Розен, А.Н. Ніколаєв, Л.Н. Галенська, М.П. Андрюхін, Н.С. Алексєєв, І.П. Блищенко, В.С. Верешетін, І.А. Арцибасов, Є.Г. Ляхов, І.І. Карпец та ін. [4].

Міжнародні злочини – це злочини, кримінальна караність яких передбачена актами національного законодавства та міжнародно-правовими актами, умисне або з необережності вчинені фізичними особами або керівниками організацій чи держав, які виступають їхніми суб'єктами, що посягають на інтереси міждержавного спілкування, кількох держав чи всю міжнародну спільноту [1].

Міжнародна кримінальна юстиція формувалась впродовж більшої половини ХХ століття. Проте, за весь цей період вона існувала лише *ad hoc* – тобто, для певного випадку. Відсутність постійно діючого кримінального суду та недосконалість юстиції *ad hoc* не могли не позначитись на розвитку міжнародних відносин.

Важливим етапом формування міжнародної кримінальної юстиції став Нюрнберзький Міжнародний військовий трибунал. Положення статуту цього судового органу знайшли своє відображення у численних міжнародно-правових документах, стали основою для формування міжнародної кримінальної юстиції, закріпивши принцип індивідуальної кримінальної відповідальності за міжнародні злочини та визначивши суспільно-небезпечні діяння, що вважаються міжнародними злочинами. У міжнародному праві почали оперувати такими поняттями як «злочини проти миру», «військові злочини» та «злочини проти людяності» [3].

На мою думку спільним недоліком цих трибуналів було утворення їх лише для певного випадку. Ефективність міжнародного кримінального правосуддя може бути забезпечена лише створенням

постійно діючого міжнародного судового органу, і таким має стати створений на основі Римського договору 1998 року Міжнародний Кримінальний Суд.

Позитивним моментом є впровадження принципу індивідуалізації міжнародної кримінальної відповідальності саме на основі висновку Нюрнберзького воєнного трибуналу про те, що «злочини проти міжнародного права вчиняються людьми, а не абстрактними категоріями і саме вони повинні нести за це відповідальність...». Індивіди, які виконують свої державні функції можуть безпосередньо порушувати встановлений міжнародно-правовий порядок і повинні нести за це відповідальність [3].

Я вважаю, що юрисдикція Міжнародного кримінального суду щодо фізичних осіб може бути ефективною лише за наявності у нього спеціальної юрисдикції стосовно території. Тому правомірним є встановлення так званої універсальної юрисдикції цього судового органу, яка передбачає екстериторіальність у здійсненні міжнародним кримінальним судом своїх функцій.

Фактична реалізація Судом своїх повноважень залежить безумовно від стану ратифікації Статуту державами-учасницями Римського договору. У дисертації наголошується, що невизнання універсальної юрисдикції Міжнародного Кримінального Суду, чи неприєднання до Римського договору не повинні перешкоджати здійсненню судом своїх функцій на території певної держави [3].

Позиція української влади нині полягає в тому, що Україна не може визнати юрисдикцію МКС, оскільки це начебто несе суттєві ризики – кажуть, це може зашкодити нашим учасникам АТО, а країна-агресор отримає можливість якимось чином використати ратифікацію Римського договору проти нас [2].

Отже, справжнім ризиком для нашої держави є необґрунтоване затягування процесу ратифікації Римського статуту. Тому не можна погодитися із пропозицією щодо відтермінування визнання Україною юрисдикції МКС на цілих 3 роки.

До злочинних діянь, що підсудні Міжнародному кримінальному суду належать: геноцид, воєнні злочини, злочини проти людяності та злочин агресії.

Обов'язковою передумовою вчинення міжнародного злочину є протиправна поведінка держави як суб'єкта міжнародного права. Вона полягає в тому, що не виконуючи або не забезпечивши виконання взятих на себе міжнародно-правових зобов'язань, така держава створює умови для сприятливої суспільно-небезпечної поведінки своїх громадян.

Діяння, що являють собою злочин геноциду відповідно до положень Статуту, об'єднані єдиним умислом, спрямованим на знищення (абсолютне чи часткове) певної групи осіб, які об'єднані за національною, расовою чи релігійною основою. Саме ця ознака і характеризує геноцид як міжнародний злочин та відмежовує його від інших діянь.

Злочини проти людяності характеризуються особливим об'єктом посягання. Ним визнаються загальновизнані норми міжнародного права, що є життєво необхідними для існування світового співтовариства. І тим самим злочини проти людяності відрізняються від подібних суспільно-небезпечних діянь, передбачених національним кримінальним законодавством.

У статті 8 Римського Договору відображена традиційна концепція воєнних злочинів. Наведений у ній перелік у порівнянні із ст. 6 Статуту Нюрнберзького воєнного трибуналу дає підстави констатувати, що процес міжнародної криміналізації воєнних злочинів отримав значний розвиток.

До юрисдикції МКС віднесено також злочин агресії (п. 1 д статті 5 Статуту). Міжнародний Кримінальний Суд здійснює свою юрисдикцію стосовно злочину агресії у відповідності до Резолюції 3314 (XXIX) Генеральної асамблеї ООН від 14 грудня 1974 року[3].

Хотілося б відмітити, що в міжнародному праві досі не існує єдиного прийнятого визначення агресії. Зазначена обставина зумовлює право МКС на здійснення юрисдикції щодо цього злочину лише після прийняття у відповідності до статей 121 і 123 спеціального положення, яке б містило визначення злочину агресії та умови здійснення юрисдикції. Статут робить застереження, що таке положення повинне узгоджуватись із відповідними нормами Статуту ООН.

У якості висновку можна зазначити, що визнання юрисдикції МКС означатиме для України, що:

- злочини, які вчинені на території нашої держави російськими військовими, будуть підсудні МКС;
- Україна зможе публічно довести провину посадовців та військових чинів країни-агресора, забезпечити їх притягнення до відповідальності;
- Україна зможе брати участь в організаційній роботі МКС, лобіювати свої інтереси в процесі розвитку Суду.

Список використаних джерел

1. <http://radnuk.info/home/24768-----o.html>.
2. http://ru.espresso.tv/blogs/2016/01/20/rymskiy_statut_yaki_perev_agu_otrymae_ukrayina_v_razi_vyznannya_yurysdykciyi_mks.
3. Пилипенко В.П. Міжнародний кримінальний суд за Римським Договором 1998 року: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / В.П. Пилипенко ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х., 2005. 19 с.
4. Касинюк О.В. Кримінально-процесуальні питання діяльності міжнародних кримінальних судів: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / О.В. Касинюк ; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х., 2005. 20 с. укр.